

LATVIJAS STATISTIĶU ASOCIĀCIJAS

Informatīvais biļetens Nr 15 (2012.g.)

OFICIĀLI

Valdes pārskats par Latvijas Statistiku asociācijas darbu 2011.gadā

Pārskata gadā kopš iepriekšējās pilnsapulces ir pagājis gads. Šajā laikā noturētas 3 valdes sēdes, kurās izskatīti aktuālie Asociācijas (biedrības) darba jautājumi. Tradicionāli, ka vairāki valdes locekļi bija aktīvi, it īpaši Ilmārs Vanags, Juris Krūmiņš, Aija Žīgure, Jānis Lapiņš, Jānis Misiņš, Anda Vītiņa.

Uz pilnsapulci atkal ir sagatavots biļetens, kura izveidē īpaši nopelni ir Edmundam Vaskim un Pēterim Veģim.

Tradicionāli, gan valdes sēdēs, gan arī visā Asociācijas darbībā zināma vērība tika veltīta, lai turpinātos tematiskie lasījumi par aktuāliem statistikas teorētiskajiem un prakses jautājumiem. Aktīva sadarbība tika uzsākta ar divām doktorantūras skolām, kuras rezultātā bija gan pozitīva gan arī sāpīga pieredze. Par tematiskajiem lasījumiem informācija nosūtīta gan Centrālās statistikas pārvaldes darbiniekiem, gan Latvijas augstskolu mācībspēkiem, doktorantiem un citiem studentiem.

Pagājušajā gadā plaši atzīmēta akadēmiķa Oļģerta Krastiņa 80 gadu jubileja, kas notika pat divos lielos pasākumos: Latvijas Zinātņu akadēmijā un arī kā Oļģerta Krastiņa jubilejas lasījums, kas notika Latvijas Universitātē.

Ir apstiprināts nolikums par jauno censoņu zinātnisko darbu konkursu, kas izsūtīts visām augstskolām un ir pieejams arī biļetenā. Mums liels prieks, ka Latvijas Statistikas asociāciju ir atbalstījis sponsors (privātpersona), kas ziedojumu atvēlējis jauno statistiķu atbalstam. Līdzekļi tiks izmantoti jauno censoņu zinātnisko darbu konkursa uzvarētāju balvām (apstiprināts konkursa nolikumā), kas vērtas uz tālāko jauno cilvēku profesionālo izaugsmi statistikas zināšanu un izmantošanas iemaņu jomā.

Turpinājās darbs pie zinātnisko publikāciju sagatavošanas un publicēšanas gan Latvijā gan ārpus tās robežām. Notiek laba sadarbība ar Lietuvas statistiķiem, kur nozīmīgākā ir zinātnisko publikāciju iespējas un kolēģu darba aktualitāšu apzināšana.

Starptautisko zinātnisko konferenču organizēšana notiek sadarbībā ar LSA, pagājušajā gadā tika organizēta atsevišķa sekcija, kas veltīta tieši statistikas jautājumiem. Šāda pieredze varētu vērsties plašumā.

Pārskata periodā ir aktīvi strādāts pie vasaras skolas/kursu sagatavošanas, kas notiks 2012. gada augustā Valmierā. Kursos būs iespēja iepazīties ar pasaules līmeņa autoritāšu statistikā lasījumiem par apsekojumu statistiku. Dalībnieki būs gan no Zviedrijas, Somijas, Lietuvas, Igaunijas, Ukrainas, Latvijas un citām valstīm. Pieredzi papildināt būs iespēja gan CSP darbiniekiem, gan augstskolu mācībspēkiem. Vasaras skolas sagatavošanā ļoti aktīvi darbojas LSA valdes loceklis, Jānis Lapiņš, CSP darbinieki Mārtiņš Liberts, Andris Fisenko, TNS pārstāve Inta Priedola, arī Biruta Sloka no LU.

Valdes sēdēs apspriesti jautājumi par efektīvāku asociācijas biedru darba organizēšanu. Tāpat valdes sēdēs vairākkārt tika apspriests jautājums par LSA mājas lapas sagatavošanu, taču pieņemamā līmenī tā vēl nav.

Jaunāka gadagājuma biedru iesaistīšana Asociācijas darbā joprojām ir aktuāls uzdevums. Pavājinājusies matemātiskās statistikas pārstāvniecība Asociācijas darbā, tomēr pēdējā gadā palielinājies biedru skaits no šīs statistikas nozares.

Centrālā statistikas pārvalde (CSP) Asociācijas valdes locekles Aijas Žīgures vadībā pārskata periodā turpināja pildīt savus galvenos uzdevumus – nodrošināt iekšzemes un ārvalstu datu lietotājus ar savlaicīgu, precīzu, pilnīgu, viegli saprotamu un starptautiski salīdzināmu statistisko

informāciju par Latvijas ekonomiskajām, demogrāfiskajām, sociālajām un vides parādībām un procesiem, izmantojot mūsdienīgus IT risinājumus un labāko pieredzi šajā jomā.

CSP ir izpildījusi visus Valsts statistiskās informācijas programmā 2011.gadam paredzētos darbus, kur īpaša nozīme bija gan tautas skaitīšanai, gan lauksaimniecības skaitīšanai. Sadarbībā ar *Eurostat* sekmīgi darbojas CSP izveidotais Eiropas statistisko datu lietotāju atbalsta centrs Latvijā, par ko notikuši arī vairāki lasījumi.

Pārskata periodā tika turpināti agrākā Latvijas Statistikas institūta uzsāktie konjunktūras pētījumi, CSP ir vienīgā organizācija valstī, kas tos veic. Konjunktūras apsekojumi Latvijā aptver rūpniecību, būvniecību, mazumtirdzniecību, pakalpojumu sektoru un investīciju sfēru. Apsekojumi notiek atbilstoši ES kopīgajai saskaņotajai kvalitatīvo apsekojumu programmai. Konjunktūras aptaujās uzņēmumu vadītāji aptaujas anketās sniedz pašvērtējumu par uzņēmuma saimnieciskās darbības stāvokli, tā izmaiņām, tagadnes un nākotnes attīstības tendencēm. 2011. gadā pastāvīgā vietējo pašvaldību pašvērtējuma apsekojuma ietvaros tika veikta kārtējā – vietējo pašvaldību vadītāju aptauja.

Neskatoties uz institūciju, kas nodarbojas ar veselības statistikas un medicīnas tehnoloģiju jautājumiem, vairākkārtējo reorganizāciju, darbs notiek darabībā ar starptautiskām organizācijām, tai skaitā Pasaules veselības organizāciju, *Eurostat* un citām, kā rezultātā liels masīvs veselības statistikas datu ir pieejami dažādās starptautiskās datu bāzēs.

Latvijas Universitātē Statistikas un demogrāfijas katedrā valdes locekļu Intas Ciemiņas un Pētera Zvidriņa vadībā sekmīgi turpinājās LZP pētniecisko projektu izpilde par valsts iedzīvotāju dzīves kvalitāti, novecošanos un depopulāciju. LSA valdes locekļa Jura Krūmiņa vairāki doktoranti ir spīdoši aizstāvējuši doktora disertācijas. Jau drīzumā doktora disertāciju aizstāvēs Intas Ciemiņas vadītā Ilze Balode, ar medicīnas statistiku saistītais Jānis Misiņš un Aleksandra Šostaka un Jāņa Lapiņa vadītais Mārtiņš Liberts. Pētniecisko darbu turpināja arī matemātiķi – statistiķi.

Ventspils Augstskolas pētnieku kolektīvs ir turpinājis darbu pie uzņēmējdarbības vides kompleksas vērtēšanas problēmām Latvijā reģionālā aspektā, ir attīstījuši labu sadarbību kopējās doktorantūras studiju programmas realizācijā ar Banku augstskolu un RESBAA.

Vairākas ar statistiku saistītas tēmas izpilda arī RTU mācībspēki. Viņi ir bijuši ļoti veiksmīgi starptautiskās atpazīstamības veiksmīgā realizācijā.

Turpinās LSA biedru līdzdalība starptautiskajā sadarbībā. Tāpat kā iepriekšējos gados īpaši aktīvi bija Jānis Lapiņš, Juris Krūmiņš, Pēteris Zvidriņš, Aleksandrs Šostaks, Uldis Ušackis, Jānis Vucāns, Ilmārs Vanags, Pēteris Vegis, Aija Žigūre u.c. Valdes loceklis Jānis Lapiņš kā oficiālais Latvijas pārstāvis darbojas Starptautiskajā Apsekojumu Statistiķu asociācijā. Valdes loceklis Juris Krūmiņš Latvijas Augstskolu profesoru asociācijas viceprezidents, bet valdes locekle Gaida Pettere Latvijas Aktuāru asociācijas prezidente.

Aktuāls ir jautājums par augsti kvalificētu speciālistu sagatavošanu. Turpinās studiju programma "matemātiķis-statistiķis" LU Fizikas un matemātikas fakultātē. Studenti ar statistiku saistītos studiju kursus apgūst arī LU sociālo zinātņu bakalaura, maģistra un doktora studiju programmās. Šis gads ir īpašs, jo notika studiju virzienu starptautiskā izvērtēšana, kur tika vērtēts arī kādā līmenī tiek izmantotas statistiskās metodes, statistiskā informācija. Lielākai daļai studentu noslēguma darbos (bakalaura darbos, kvalifikācijas darbos, maģistra darbos un disertācijās) tiek izmantotas statistiskās metodes un statistikas datu bāzes un šo darbu izstrādes laikā notiek studentu intensīvas konsultācijas arī pie Asociācijas biedriem un CSP Informācijas centrā. Jau vairākkārt par aktualitātēm statistiskās informācijas ieguvē informējis CSP Informācijas departamenta direktors Uldis Ainārs.

Statistikas kursi ir obligāti augstskolu studiju programmās. Tāpēc daži Asociācijas biedri strādā pie mācību līdzekļu sagatavošanas, tomēr pēdējos gados mācību grāmatas nav izdotas. Toties samērā prāvs ir zinātnisko publikāciju skaits

Kā katru gadu, arī pārskata gadā tika organizēta ekskursija – šoreiz uz Kurzemi. Ekskursiju laikā notiek arī profesionālas sarunas par statistiku un informācijas apmaiņa, neformālo kontaktu veidošana un attīstīšana. Šovasar paredzēta ekskursija uz Aukštaitiju Lietuvas.

2012.gada 21.marts

LIELĀ SKAITĪŠANA**2011.gada tautas skaitīšanas gaita un galvenie provizoriskie rezultāti.**

Tautas skaitīšana Latvijā tika veikta no 2011.gada 1.marta līdz 10.jūnijam, izmantojot šādas datu vākšanas metodes: internetā, nodrošinot personām iespēju sniegt datus par sevi tiešsaistes režīmā, vai arī veicot personu intervijas klātienē personu dzīves vietās, darbā izmantojot portatīvos datorus, uz kuriem uzstādīta programmatūra datu vākšanai. Kopējais plānojamais darba apjoms 2011.gada 1.martā (tautas skaitīšanas kritiskais moments) ietvēra aptuveni 1,0 milj. mājokļu un aptuveni 2,2 milj. iedzīvotāju. Tautas skaitīšanā savus pienākumus veica 1960 tautas skaitītāji, 100 tautas skaitīšanas pārraugi, 37 Reģionālo tautas skaitīšanas vadīšanas un koordinēšanas centru vadītāji un 37 tautas skaitīšanas projekta vadītāja asistenti.

Tautas skaitīšanas pirmais posms ilga no 2011.gada 1.marta līdz 12.martam, kad pirmo reizi Latvijas tautas skaitīšanu praksē iedzīvotājiem tika radīta iespēja aizpildīt tautas skaitīšanas anketas tiešsaistes režīmā internetā, personas autorizācijai izmantojot personas kodu un pases numuru, piecu banku internetbankas identifikatorus un e- parakstu. Lai nodrošinātu individuālo personas datu drošību, 2011.gada 3.martā pirmais autentifikācijas veids tika pārtraukts. Šajā tautas skaitīšanas posmā tika savākti dati par 30 % no kopējā PMLP Iedzīvotāju reģistrā dzīvesvietu Latvijā deklarējušo iedzīvotāju skaita un 17 % no kopējā mājokļu skaita.

Tautas skaitīšanas otrais posms ilga no 2011.gada 17.marta līdz 31.maijam, kad GfK Custom Research Baltic, ar kuru CSP bija līgums, tautas skaitītāji apmeklēja iedzīvotājus viņu dzīvesvietās. Iegūtie dati regulāri tika pārsūtīti uz CSP, izmantojot bibliotēku informācijas sistēmu vai citas bezvadu interneta sakaru tīkla iespējas. GfK nodrošināja tautas skaitīšanas veikšanu, iegūstot visā Latvijas teritorijā informāciju (aizpildītas Personas anketas) par 83 % no tautas skaitītāju darba uzdevumos iekļautajām personām un par 97 % darba uzdevumos iekļautajiem mājokļiem.

Nemot vērā iedzīvotāju lielo interesi un vēlēšanos aizpildīt anketas internetā un Tautas skaitīšanas komisijas akceptu, CSP no 2011.gada 1.jūnija līdz 10.jūnijam organizēja vēl papildu trešo tautas skaitīšanas posmu, kad tiem iedzīvotājiem, kuri nebija piedalījušies pirmajā un otrajā tautas skaitīšanas posmā, tika dota iespēja aizpildīt tautas skaitīšanas anketas internetā vai arī ierasties kādā no 37 RVKC un aizpildīt anketas papīra formā.

Kopumā tautas skaitīšanas trijos posmos tika iegūtas aizpildītas 1880 tūkst. Personas anketas un 1023 tūkst. Mājokļa anketas. Papildus tika iegūta informācija par aptuveni 50 tūkst. no Latvijas emigrējušu personu.

2011.gada otrajā pusgadā tika uzsākta apkopoto datu kvalitātes pārbaude, tos salīdzinot ar administratīvo reģistru un datu bāzu informāciju, kā arī pārbaudot kā Personu anketās kodēts saimnieciskās darbības veids un profesija.

ES valstu, kā arī citu pasaules valstu tautas skaitīšanu prakse liecina, ka nevienā tautas skaitīšanā objektīvu iemeslu dēļ (īslaicīga pagaidu prombūtne saistībā ar darbu, veselības aprūpi, tūrisma u.c.; neiespējamība atrast visu iedzīvotāju mājokļus; daļas iedzīvotāju nevēlēšanās piedalīties tautas skaitīšanā, u.c.) nav iespējams aptvert 100 % no valstī pastāvīgi dzīvojošajiem iedzīvotājiem.

Šo iemeslu dēļ tiek izmantotas attiecīgajā valstī esošās iespējas iegūt jebkādu informāciju par tiem iedzīvotājiem, kuri nav saskaitīti tautas skaitīšanā. Tiek izmantoti dažādi administratīvo datu avoti, tiek veikti statistiski aprēķini un novērtējumi.

CSP, sadarbojoties ar Izglītības un zinātnes ministriju (IZM), Valsts ieņēmumu dienestu (VID), Nodarbinātības valsts aģentūru (NVA), Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūru (VSAA), Veselības norēķinu centru (VNC) un pašvaldībām, ir ieguvusi informāciju par to personu, kuras

netika saskaitītas tautas skaitīšanā, bet atrodamas šo iestāžu reģistros, aktivitātēm. Informācija apkopota par laika posmu no 2010.gada 1.marta līdz 2011.gada 28.februārim, t.i., par pēdējiem 12 mēnešiem pirms tautas skaitīšanas datuma, kā tas norādīts Regulā (EK) Nr.763/2008 attiecībā uz valstī pastāvīgi dzīvojošo iedzīvotāju skaita noteikšanu.

Balstoties uz administratīvajos datu avotos fiksēto iedzīvotāju aktivitāšu skaitu, bija nepieciešams noteikt kritērijus, kuriem izpildoties, Latvijā dzīvesvietu deklarējušās, bet 2011.gada tautas skaitīšanā nesastaptās personas uzskatāmas par mūsu valstī pastāvīgi dzīvojošām personām un iekļaujamas Latvijas 2011.gada tautas skaitīšanas datos.

Tautas skaitīšanas komisijas locekļi atbalstīja kritērijus, kas nosaka, ka:

- 0-17 gadus veca persona ir atzīstama par Latvijas pastāvīgo iedzīvotāju, ja tā laika periodā no 2010.gada 1.marta līdz 2011.gada 28.februārim ir fiksēta VSAA pensiju datos, VNC datos, pašvaldību datos vai IZM datos;
- 18-61 gadus veca persona atzīstama par Latvijas pastāvīgo iedzīvotāju, ja tā laika periodā no 2010.gada 1.marta līdz 2011.gada 28.februārim vismaz divus mēnešus ir fiksēta VID darba ņēmēju datos vai vismaz divas reizes VNC datos, vai vismaz vienu reizi VID pašnodarbināto personu datos, NVA datos, VSAA datos vai pašvaldību datos;
- 62 gadus un vecākas persona atzīstamas par Latvijas pastāvīgo iedzīvotāju, ja tā laika periodā no 2010.gada 1.marta līdz 2011.gada 28.februārim ir fiksēta VSAA pensiju datos, VNC datos vai pašvaldību datos.

CSP izstrādātie un Tautas skaitīšanas komisijas apstiprinātie nesaskaitīto iedzīvotāju atzīšanas par valsts pastāvīgajiem iedzīvotājiem kritēriji tika pielietoti, lai sadalītu tautas skaitīšanā nesaskaitītos iedzīvotājus. Latvijas pastāvīgajos iedzīvotājos (188 tūkst. personu) un nedokumentētajos emigrantos (160 tūkst. personu).

Šī gada janvārī tika publicēti galvenie provizoriskie tautas skaitīšanas dati.

Latvijas iedzīvotāju skaits 2011.gada 1.martā saskaņā ar 2011.gada tautas skaitīšanas provizoriskajiem datiem bija 2067887. Kopš iepriekšējās, 2000.gada, tautas skaitīšanas iedzīvotāju skaits valstī ir samazinājies par 309 tūkst. jeb par 13 %.

Iedzīvotāju skaits salīdzinājumā ar 2000.gadu visvairāk ir samazinājies Latgalē (par 21,1 %) un Vidzemē (par 17,5 %). Toties Pierīgas reģionā tas pieaudzis par 3,2 %.

Aplūkojot galvenās vecuma grupas, kopš 2000.gada iedzīvotāju skaits 0 - 14 gadu vecumā samazinājies par 32,2 % no kopējā skaita šajā vecuma grupā, bet darbspējas vecuma grupā (15 - 61 gads) - 185 tūkst. jeb 12,3 %. Tai pašā laikā par 3,3 % pieaudzis pensijas vecuma iedzīvotāju skaits.

Salīdzinot ar 2000.gada tautas skaitīšanas datiem, redzams, ka personu ar augstāko izglītību (ieskaitot doktora grādu) īpatsvars visu iedzīvotāju 15 un vairāk gadu vecumā kopskaitā ir palielinājies no 13,9 % līdz 23,0%, ar profesionālo vidējo izglītību - no 20,2 % līdz 29,4 %, vienlaicīgi samazinoties personu īpatsvaram ar vispārējo vidējo izglītību no 31,0 % uz 22,9 %, ar pamatzglītību no 26,5 % uz 18,0 % un ar sākumskolas vai zemāku izglītību - no 8,4 % uz 6,7 %. No visiem iedzīvotājiem, kuri ieguvuši doktora grādu vai augstāko izglītību, 64,1 % ir sievietes un 35,9 % - vīrieši. Citos izglītības līmeņos atšķirības ir mazāk izteiktas.

2011.gada tautas skaitīšanas datu pārbaudes un apstrādes darbi tiek turpināti. Lai varētu pilnībā izpildīt ES normatīvajos aktos noteikto un mūsu valsts datu lietotājiem nepieciešamo tautas skaitīšanas datu publicēšanas programmu, jāveic iedzīvotāju ekonomiskos raksturojumus nodrošinošo datu kodēšana un pārbaude, ģimeņu un mājsaimniecību tipus un lielumu raksturojošo rādītāju izveidošana, informācijas par mājokļiem pārbaude un precizēšana u.c. darbi. Detalizētāki galīgie tautas skaitīšanas kopsavilkuma dati, tajā skaitā - pa visām valsts administratīvajām teritorijām - tiks publicēti pakāpeniski 2012.gada 2.pusgadā un 2013.gadā.

DOMĀJOT PAR STATISTIKU

Olģerts Krastiņš

„Statistika spēj pierādīt visu, pat patiesību.”

(zinātniska eseja, saīsināta)

„Statistika ir tik vispārzināma un visur lietota, ka par to sacerēti desmitiem aforismu. Marka Tvena aforisms par trīs veidu meliem ir tik nodeldēts, ka tālāk to nedeldēsim. Apcerei izmantosim pavisam maz zināma autora Noela Moinihana apgalvojumu: „Statistika spēj pierādīt visu, pat patiesību.” (angļu ārsts un rakstnieks, dz. 1916. g.).

Statistika spēj pierādīt visu ...

Šī raksta autoru vienmēr ir interesējuši sociālie procesi valstī. Īpaši aktuāli tie ir tagad, kad visiem kaut kas tiek nogriezts, atrauts, samazināts, moderni izsakoties – konsolidēts.. Dažādās sociālās, demogrāfiskās, izglītības, pilsētās un laukos dzīvojošo iedzīvotāju grupas dzīves grūtības ir skārušas atšķirīgi. Bieži salīdzina veco sirmgalvju, pensionāru materiālo nenodrošinātību ar jauno ģimeņu grūtībām audzinot bērnus. Vecie izmirst uz ārsta izrakstītās receptes guļot, bērni nedzimst, un tā esot demogrāfiskā krīze. Izvirzām jautājumu, kurai no šīm grupām ir grūtāk?

Iedzīvotāju materiālo labklājību statistika raksturo ar dažādiem rādītājiem. Primārais būtu rīcībā esošais ienākums, kas paliek pēc nodokļu un obligāto maksājumu nomaksas. Statistiķi atzīst, ka ievāktie dati par ienākumiem nav droši. Par drošākiem uzskata datus par patēriņa izdevumiem, rēķinot uz ... Atšķirīgi vārdi aiz daudzpunktiem paver iespējas pierādīt apakšvirsrakstā minēto. Lielākā daļa iedzīvotāju joprojām dzīvo ģimenēs.. Statistikā izmanto plašāku jēdzienu „mājsaimniecības”. Mājsaimniecības izdevumu sedz kopīgi, īpaši izdevumus par mājokli, lielā mērā arī par pārtiku. Dzīve ģimenē (mājsaimniecībā) vairākumam dod psiholoģisku komfortu, bet dzīvi lētāku padara visiem. Īpaši tajā izdevumu daļā, kas saistīti ar mājokli.

Atgriežamies pie daudzpunktiem. Lai salīdzinātu dažādu grupu mājsaimniecību labklājības līmeņus, kopējos mājsaimniecības patēriņa izdevumus var dalīt vienkārši ar mājsaimniecības locekļu skaitu, iegūstot izdevumus vidēji uz vienu mājsaimniecības locekli, piemēram, mēnesī. Tāda ir tradicionālā pieeja, kura pilnīgi ignorē faktu, ka dzīve vairākiem kopā vienmēr ir lētāka nekā katram atsevišķi. Alternatīva ir izdarīt aprēķinus uz vienu t. s. ekvivalento patērētāju. Dažādas skalas, kā aprēķināt ekvivalento patērētāju skaitu mājsaimniecībā, ir pazīstamas kopš pagājušā gadsimta sākuma. Pašreiz ES valstu statistikas praksē izmanto Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (OECD) modificēto skalu . Pēc tās pirmais pieaugušais mājsaimniecības loceklis tiek pielīdzināts 1,0, katrs nākamais vecumā no 14 gadiem - 0,5, bet katrs bērns jaunāks par 14 gadiem. Rēķinot patēriņa izdevumus vidēji uz vienu ekvivalento patērētāju , rezultāti un secinājumi no tiem var būt principiāli atšķirīgi no tiem, kurus iegūstam, rēķinot vidēji uz vienu mājsaimniecības locekli (skat. tabulu).

Patēriņa izdevumi divos mājsaimniecību tipos Latvijā 2010. g. vidēji mēnesī, Ls

Mājsaimniecības tips	Rēķinot vidēji uz	
	vienu mājsaimniecības locekli	ekvivalento patērētāju
Divi pieaugušie un divi bērni	147	265
Viena persona, vecāka par 65 gadiem	197	197

Ja tabulas datus izmantos politiķis, viņš, protams, izvēlēsies vienu, savam galvenajam elektorātam izdevīgāko aili. Kurš cerēs iegūt balsis no bērniem svētīto vecāku ģimenēm, atsaucoties uz tabulas 2. ailes datiem, teiks, ka šīs ģimenes dzīvo daudz grūtākos apstākļos nekā vientuļie pensionāri. Pensionāru ienākumus var „ konsolidēt” par saviem 50 latiem mēnesī. Bet kura mērķauditorija ir pensionāri, pamatojoties uz tās pašas tabulas 3. ailes datiem, tikpat droši apgalvos,

ka pensionāri dzīvo daudz sliktāk, nekā ģimenes ar bērniem. Tieši bērniem domātās piemaksas un pabalstus vajag „konsolidēt”; nu jau par kādiem 70 latiem. Abi ieteikumi ir it kā pamatoti ar sociālo taisnīgumu un statistiku.

... pat patiesību

Tā kā nav izdevies atrast vienu, visiem pieņemamu mājsaimniecību kā patērētāju vienību lieluma raksturotāju, iztiksim bez tā. Kuras mājsaimniecību grupas ir trūcīgākas un kuras nē, noskaidrosim, izpētot viņu patēriņa izdevumu struktūru.

Patēriņa struktūra natūrā ir vērojama jau dzīvās dabas evolūcijas procesā. Visprimitīvākie dzīvie organismi gandrīz visu aktīvo diennakts daļu pavada meklējot pārtiku un to patērējot. Pārtika, mūsdienu cilvēkiem – izdevumi tās iegādei, ir pati pirmā un visspiedīgākā nepieciešamība. Izdevumi pārtikai ir pirmās nepieciešamības izdevumi. Mazliet attīstītāki dzīvnieki jau veido mājokli: migu, putni – ligzdu. Mājokļa uzturēšanas izdevumus var vērtēt kā otrs visnepieciešamākos. Tie dzīvnieki, kuri nonākuši tiešā vai netiešā simbiozē ar cilvēku, sāk saņemt tiešu vai netiešu medicīnisko aprūpi. Tādēļ izdevumus veselības aprūpei varētu ierindot trešajā vietā pēc nepieciešamības un spiedīguma. Tālāk seko izvēles izdevumi, kuriem izdod līdzekļus tad, kad visnepieciešamākie jau segti. Piemēri: apģērbs, apavu iegāde, mājturības un kultūras priekšmetu pirkšana u. c. Trešo un pēdējo grupu veido luksusa priekšmeti un pakalpojumi: restorāni, ceļojumi utt.

Jau 18. g. s. vācu tautsaimnieks un statistiķis Ernsts Engels (1821 – 96) formulēja likumsakarību, kura vēlāk tika nosaukta viņa vārdā. Sākumā tā attiecās tikai uz pārtikas izdevumiem. Vēlāk citi pētnieki to attiecināja arī uz izdevumiem mājoklim un citiem pirmās nepieciešamības izdevumiem. Populāri likumsakarību var izteikt šādi. Augot mājsaimniecību labklājībai, izdevumi pirmās nepieciešamības preču un pakalpojumu iegādei pieaug absolūti (latos), jo tiek patērētas kvalitatīvākas un dārgākas preces un pakalpojumi. Bet to īpatsvars

visu patēriņa izdevumu kopsummā procentos samazinās. Īsāk: pieaug absolūti, samazinās relatīvi. Var teikt arī pretēji. Kļūstot mājsaimniecībām nabadzīgām, to izdevumi pirmās nepieciešamības preču un pakalpojumu iegādei samazinās absolūti (latos), bet pieaug relatīvi (procentos). Mūsdienās ar Engela vārdu saista veselu virkni līdzīgu likumsakarību un tās aprakstošu ekonometrisku modeļu.

Tagad no šī skatupunkta varam novērtēt patēriņa struktūru. Ja pāri ar bērniem pārtikas produktu iegādei 2010. gadā izdeva 25% no visiem saviem patēriņa izdevumiem, kas ir nedaudz mazāk nekā vidēji visās Latvijas mājsaimniecībās, tad vientuļie pensionāri - trešo daļu (33%) no visa ko varēja izdot. Izvēles patēriņam palika daudz mazāk. Vēl lielākas atšķirības ir izdevumu īpatsvaros par mājokli un komunālajiem pakalpojumiem, bet atšķirības kļūst maksimālas izdevumiem par veselības aprūpi. Ja ģimenēm ar bērniem šīm vajadzībām pietika ar 3%, tad vientuļajiem pensionāriem vajadzēja izdot 15%. Visas trīs pirmās nepieciešamības izdevumu grupas ģimenes ar bērniem nosedza ar 43% no saviem patēriņa izdevumiem, bet vientuļie pensionāri tam bija spiesti izdot 73% Līdz ar to pensionāri maz ko varēja atļauties no izvēles patēriņa, Par luksusa patēriņu varēja domāt tikai kāds simts pensionāru, kuru mēneša pensija ir 1000 latu vai vairāk. Bet tādu ir tikai tūkstošā daļa vai mazāk no visa lielā pensionāru skaita.

Kristīgās ticības ceturtais bauslis nosaka: „Tev būs savu tēvu un savu māti godāt”. Bet kāds brašulis no Rungu dzimtas pasaka: Es neesmu kristīts un man nekādi kristīgo baušļi nav jāpilda. Taču ir vispārcilvēciskas normas, kuras ir atzinuši visi: kristīgie, musulmaņi, budisti un ateisti. Ja šo prasību nepildītāji būtu dzīvojuši pirms 4000 gadiem, viņus tiesātu pēc Hammurapi likumiem, kurus tālās senatnes valdnieks lika iecirst akmenī, lai tie saglabātos līdz mūsdienām, apkopojot tajos vēl senākus likumus un tradīcijas. Tajos nav izteiktas tikai pavēles kā Kristīgās ticības baušļos, bet paredzēti arī sodi. „Dēlam, kas sit tēvu, jānocērt rokas”. Mūsdienās sišana ar rungu ir retums, bet roku ciršana nav domājama. To aizstāj sišana ar nabadzību. Tieši sirmgalvju sargāšanu no nabadzības mūsdienās pieprasa ceturtais bauslis. Kā parādīja statistika, pie mums to nepilda.

MŪSU JUBILĀRI**Oļģerts Krastiņš – cilvēks, kas nepārstāj pārsteigt**

Pagājušā gada 27. augustā savus 80. šūpla svētkus svinēja LZA īstenais loceklis un Latvijas Universitātes emeritus profesors, mūsu asociācijas biedrs Oļģerts Krastiņš. Ar savu daudzpusīgo kalpošanu statistikai un zinātnei viņš vienmēr spēj pārsteigt kā ar radošā darba rezultātiem, tā arī ar savu aso prātu un domu gaudiem. Viņu raksturo pozitīva attieksme pret jaunajiem zinātniekiem. Oļģerta Krastiņa komentāri un izteiktās piezīmes gan promocijas darbu sagatavošanas un aizstāvēšanas laikā, gan LZA nodaļu sēdēs vienmēr ir trāpīgi, un konstruktīvi. Tā atzīst viņa kolēģi Zinātņu akadēmijā.

5. septembrī Latvijas Zinātņu akadēmijas vadība, LZA Lauksaimniecības un meža zinātņu nodaļas un LZA Humanitāro un sociālo zinātņu nodaļas pārstāvji, kolēģi no Latvijas Universitātes un Centrālās statistikas pārvaldes, kā arī Latvijas Lauksaimniecības universitātes bijušie doktoranti – nu jau jaunie zinātņu doktori tikās, lai suminātu akadēmiķi Oļģertu Krastiņu 80 gadu jubilejā (attēlā zemāk).

Nedaudz vēlāk, 2011.gada 19. septembrī Latvijas Universitātes Mazajā aulā tika atzīmēta Oļģerta Krastiņa 80 gadu jubileja, ko organizē Latvijas Universitāte, Centrālā statistikas pārvalde, Latvijas Statistiķu asociācija un Latvijas Augstskolu profesoru asociācija (attēlā zemāk)./

Daži fakti par Oļģertu Krastiņu

O.Krastiņš – statistiķis (visu savu apzinīgo mūžu)

O.Krastiņš - zinātnieks

1964.gadā kļuvis par zinātņu kandidātu

1974.gadā kļuvis par zinātņu doktoru.

1992. gadā ievēlēts par LZA korespondētājlocekli

1995.gadā – par LZA īsteno locekli.

LU emeritus profesors kopš 2000.gada

Zinātnisko darbu virziens:

Pētījumi par Latvijas iedzīvotāju dzīves apstākļiem un dzīves līmeni, lauksaimniecības statistiku, statistikas un ekonometrijas metodēm. 1990 – 1995 gados – publicējis darbu sēriju par Latvijas saimniecības vēsturi, vēlāk – par teritoriālo statistiku

O.Krastiņš grāmatu autors un publicists:

Kopējais rakstu skaits pārsniedz 800, no tiem 380 ir zinātniskie raksti, 45 – mācību grāmatas un mācību līdzekļi.

O.Krastiņš – mākslinieks

Ziedu un minerālu makro fotogrāfijas meistars, dabas ainavās saskata neparasto. Pats digitāli apstrādā fotogrāfijas.

HRONIKA

LSA rīkotie tematiskie lasījumi

2011./2012.pārskata gadā ir notikuši šādi tematiskie lasījumi:

- ♦ 18.04.2011 - kopā ar LU EVF doktorantūras skolām rīkotais lasījums **"Multispektrālo datu klasifikatoru konstrukcijas problēmas. Klasifikācijas kļūdu varbūtību minimizācija"**, A.Lorencs, R.Dinulis, 43 dalībnieki;
- ♦ 05.05.2011 - kopā ar LU EVF doktorantūras skolām rīkotais seminārs – diskusija **"Employee Monitoring: Blogs, Facebook, and Locations"**, G.Kaupins (Boise State University, USA), 29 dalībnieki;
- ♦ 19.09.2011 – kopā ar LU, CSP un Latvijas Augstskolu profesoru asociāciju rīkotais **Oļģerta Krastiņa 80 gadu jubilejai veltītais lasījums**, 35 dalībnieki;
- ♦ 17.10.2011 - kopā ar LU EVF doktorantūras skolu rīkotais lasījums **"Studiju ceļu saistība ar vecāku izglītību un sociālekonomisko izcelšanos"**, Z.Cunskā, 17 dalībnieki;
- ♦ 05.12.2011 – kopā ar LU EVF doktorantūras skolu rīkotais lasījums **"Lauksaimniecības skaitīšanas norise un rezultāti"**, A.Raubena, 33 dalībnieki;
- ♦ 20.02.2012 - kopā ar CSP un LU EVF doktorantūras skolu rīkotais lasījums **"Jaunami statistiskās informācijas izplatīšanā"**, U.Ainārs, 15 dalībnieki;
- ♦ 19.03.2012 - kopā ar CSP un LU EVF doktorantūras skolu rīkotais lasījums **"Klasifikatoru konstrukcijas divpakāpju metode"**, A.Lorencs, J.Siņica-Siņavskis.

Kopš tematisko lasījumu uzsākšanas 2000.gada novembrī ir īstenoti 57 tematiskie lasījumi, t.sk. 12 lasījumus ir rīkojusi pašreizējā asociācijas valde.

KONKURSS

***Biedrības „Latvijas Statistiķu asociācija”
konkurss par ieguldījumu statistikas zinātniskajos pētījumos
NOLIKUMS***

par biedrības „Latvijas Statistiķu asociācija” rīkoto zinātnisko darbu konkursu

Apstiprināts:

LSA Valdes sēdē 2012. gada 06. martā

Biedrības „Latvijas Statistiķu asociācija” (LSA) rīko ikgadējus zinātnisko darbu konkursus par ieguldījumu statistikas zinātniskajos pētījumos (turpmāk Konkurss). Konkurssam darbu var iesniegt Latvijas pilsonis/e vai patstāvīgais/a iedzīvotājs/a, kas sagatavojis/usi darbu statistikā, ja darba iesniegšanas brīdī viņš/viņa nav vecāks/a par 35 gadiem.

2012. gadā piešķir balvas par izciliem pētījumiem, kuri veicina statistisko metožu izmantošanu un attīstību aktuālo problēmu risināšanai, sekmē un pilnveido statistikas terminoloģiju.

Konkursu rīko biedrības „Latvijas Statistiķu asociācija” valde. Darbus vērtē biedrības „Latvijas Statistiķu asociācija” valdes apstiprināta Zinātnisko darbu konkursa komisija.

Balvu pretendenti iesniedz pieteikumu biedrības „Latvijas Statistiķu asociācija” zinātnisko darbu konkursa komisijas priekšsēdētājam Pēterim Zvidriņam līdz katra gada septembra otrās pirmsdienas plkst. 12.00 Aspazijas bulv. 5, 520. Telpā un elektroniski zvidrins@lanet.lv, pievienojot šādus dokumentus:

- Vērtējamo darbu;
- Pretendenta iesniegumu ar pieteikumu piedalīties Konkursā, iesniegumā jānorāda augstskola vai zinātniskā iestāde, darba nosaukums, autora vārds, uzvārds. Iesniegums jāadresē – Biedrības „Latvijas Statistiķu asociācija” zinātnisko darbu konkursa komisijai;
- Autora dzīves un darba gājums (CURRICULUM VITAE).
- Var pievienot arī vēl citus dokumentus pēc pretendenta ieskatiem, tai skaitā zinātniskā vadītāja ieteikumu, kurā dots īss iesniegtā darba vērtējums un Balvas pretendenta raksturojums;

Konkursa darbu vērtēšanas komisijas slēdzienu par labāko darbu izvirzīšanu apbalvošanai apstiprina biedrības „Latvijas Statistiķu asociācija” valde. Konkursa rezultāti tiek publicēti biedrības „Latvijas Statistiķu asociācija” mājas lapā un masu saziņas līdzekļos.

Konkursa uzvarētājiem balvas pasniedz biedrības „Latvijas Statistiķu asociācija” biedru kopsapulcē vai kādā citā piemērotā svinīgā pasākumā.

Konkursa komisiju apstiprina Latvijas Statistiķu asociācijas valde.

Godalgotie darbi glabājas pie biedrības „Latvijas Statistiķu asociācija” zinātnisko darbu komisijas priekšsēdētāja.

Konkursa balvas 2012. gadā: apmaksā ar statistiku saistītā pasākumā (ceļa izdevumus, viesnīcu, dalības maksu, u.c.) vai kvalifikācijas papildināšanai (grāmatas, datorprogrammas, dalības maksu profesionālajās organizācijās)

I. vietai Ls 300 (Trīs simtu latu)

II. vietai Ls 200 (Divi simti latu).

Konkursa komisija:

Komisijas priekšsēdētājs	<i>Pēteris Zvidriņš</i>
Komisijas locekļi	<i>Inta Ciemiņa, Juris Krūmiņš, Jānis Lapiņš, Aivars Lorencs, Jānis Misiņš, Gaida Pettere, Ilmārs Vanags, Anda Vītiņa, Jānis Vucāns, Aija Žīgure</i>
Komisijas sekretāre	<i>Anita Švarckpfa</i>

ASOCIĀCIJA CEĻO

**Lielā Viduskurzemes gardēžu tūre
2011.GADA 13.-14.AUGUSTS**

Pūre. Vai to kaloriju šokolādē nav par daudz?

Kas tas par kadru Sabilē bez Pikaču!

Vai vīna dievs, Bachus, nevarēja būt sieviete?

Zušu zupa Usmā – dodiet vēl!

Kuldīga: skriešus cauri gadsimtiem

Cēlās statistikas lēdijas Ēdoles pilī

Burdons. Velkam „ēēēēē”

Pasakains pirmās dienas noslēgums Jūrkalnes stāvkraстā

Pāvilostā, kur vēji pūš, drošiem pieder pasaule

Apriķu baznīca. Vieta kur valda daile un dvēseles miers

„Izlases rāmis” no sirsnīņmājas

Valdeķu baznīca – gida stāsts

Dižciltīga japāņu sēne Shitaki draudzējas ar apses baļķēniem

16
Ik vienam ir roka jāpieliek lai krējums top. Un to darām ar prieku

Sviests sākas ar kulšanu un beidzas ar smērēšanu.
Kalnamuiža, piena muzejs

Nešaubāties, mēs brauksim atkal!

MEKLĒJOT JAUNUS IESPAIDUS

**ZILO EZERU ZEME
AUKŠTAITIJA
CEĻOJUMS ACĪM UN VĒDERAM
04.-05.08.2012**

- **Stelmužes ozols** - diženākais visā Lietuvā.
- **Viesošanās pie aldara**, kurš pēc sentēvu metodēm darina garšīgu medalu, seno aldaru brīvēšanas piederumu apskate.
- Skaistās **Aukštaitijas** augstienes **ainavas**, kur mijas neskaitāmi ezeri un pauguri.
Izbrauciens ar zirgu pajūgiem pa apkārtnes pauguriem.
- **Vakariņas ar Aukštaitijas** kulinārā mantojuma **ēdienkarti**: vederay, didžkukuļai un pēc vietējām tradīcijām uzvārītais šaltirbaršči.
- Lietuviešu nacionālā salduma **šakotis tapšana un degustēšana**.
- **Aukštaitijas nacionālais parks**.
- Senā kulta vieta **Ladakalns**, no kura paveras lielisks skats uz apkārtnes savienotajiem ezeriem.
- **Palūšes koka baznīciņa** ar zvanu torni.
- **Ginuču ūdensdzirnavas**.
- Senās **biškopības brīvdabas muzejs**, kur vērojamas dažādas skulptūras, kam cieša saistība ar senajām biškopības tradīcijām, **medus degustācija**.
- **Launags** viesu namā, kura lepnums ir **Molētas novada** ēdienu pagatavošanas **tradīcijas**.

Orientējošā cena ap 60 latiem

Paldies fotogrāfiju autoriem!

Latvijas Statistiķu asociācijas juridiskā adrese ir Lāčplēša ielā 1, Rīgā, LV-1301.

Tālruni: 67366880, fakss 67830137, e-pasts: Ilmars.Vanags@csb.gov.lv

Ar LSA statūtiem un citiem ar asociāciju saistītiem materiāliem var iepazīties vai saņemt to kopiju *LSA telpās*.

Jūs varat rakstīt biļetena veidotājiem un mēs centīsimies atbildēt šā biļetena slejās.

Mūsu adrese:

Pēteris Veģis, 159. kab., Lāčplēša ielā 1, Rīga, LV-1301.